

פרשת אלטלנה -- האירועים בחוף ת"א

**מאת: פנחס זזה, ראש יחידת הרכש של ה'הגנה'/צה"ל
קטע מספרו "המשימה: רכש", הוצאת "מערכות" (עמ' 223 – 227)**

המשימה רכש

פ. זזה

פיניק זזה – מפקד יחידת הרכש של ה"הגנה" בשנים של ערב מלחמת-הקוממיות ובמשך המלחמה – מסיר בספר זה לראשונה את הפרגוד על שורת פעולות שנעשו בהתמדה, ללא לאות ותוך סיכון מתמיד למען חימרשו של צבא-ישראל-בדרך, ואחר לצידו של צה"ל הלחום בפולשים.

אלה הם סיפורים מרתקים על מעשים ועלילות של ימים סוערים ולילות כבדים – שרק מעטים מאוד ידעו סודם, אם כי רבים היו העוזרים לביצועם.

"המשימה – רכש" הנו תרומה נוספת לנדבך סיפורי תולדות מאבקו של דור אחרון לשעבוד וראשון לגאולה.

לפנות בוקר הגיעה "אלטלנה" לחוף תל-אביב, אל מול קפה "פנורמה", כשמעל סיפונה נורים באויר כדורים זוהרים. במשך הלילה התנהל, במפקדתו של מפקד החי"מ בת"א, מו"מ בין מפקדת צה"ל ונציגי האצ"ל. נדרש מהם כי יורו לאניה להרים עוגן ולהפליג לים -- לבל יוכלו משקיפי האו"ם בהאיר היום לתבוע חיפוש בה, על-יסוד עובדת קיום שביתת-הנשק (משקיפים אלה התגוררו בבתי המלון, בדיוק מול מקום עגינת "אלטלנה").

מפקד החי"מ, שהיה האחראי לאיזור, ניסה למצוא כל דרך לפתרון של שלום ולא להכנס לפעולות קרב. הוא קרא ברמקול לאנשי האניה שלא לפעול בניגוד להוראות. היות ומן האניה מסרו כי יש בה פצועים, הודיעם מפקד החי"מ, מחוף הים, ליד קפה "פנורמה", כ-100 מ' מן הספינה, ברמקול, כי הוא מוכן לשלוח רופא ואנשי עזרה-ראשונה ל"אלטלנה". דובר מהאניה השיב כי לא יינתן להם להתקרב ל"אלטלנה". ואם בכל זאת ינסו להתקרב, יפתחו עליהם באש.

מפקד החי"מ שביקש לברר את ענין הפצועים באניה, התפשט וניסה להתקרב לאניה, בלי נשק, כשהוא מתקדם ברגל במים הרדודים. בהתקרבו עד כדי 50 מטר בערך מ "אלטלנה" כיוונו אליו אנשי האניה את נשקם, ואילצוהו לחזור כלעומת שבא. למרות אזהרתו הורדה מן האניה סירה עם אנשים מזוינים שהתמקמו בחוף, בעיקר ליד מלון "ריץ".

עם בוקר החלו כוחות אצ"ל ממקומות שונים זורמים לתל-אביב, מקווים לזכות באהדת תושביה ולהשתלט על איזור שפת-הים. כוחות צבא לא היו, כמובן, בעיר, אלא בקוי החזית. ההתנגדות למתמרדים נפלה על שכם אנשי החי"מ, שנדהמו מן הסכוי למלחמת אחים הנכפית על הישוב בחודש השני לקום המדינה, בעוד צבאות הערבים, המקומיים והפולשים, מאימים עליה.

לא עבר זמן, ועוד סירה עם אנשים מזוינים, חבושים כובעי פלדה, הגיחה מאחורי "אלטלנה", והחלה מתקדמת לכיוון החוף. מפקד החי"מ בעיר דרש מהם לחזור, הם סרבו לציית להוראתו והתקדמו. כדי למנוע התנגשות וקרבות-שוא, פתח מפקד החי"מ באש חוסמת במקלע מ.ג. 37, ממרפסת בית "ויצו". נסיונותיה של הסירה לעבור את קו החסימה סוכלו.

משך כל אותו זמן נהרו אנשי אצ"ל (מהם על נשקם) מן העיר ומחוצה לה לחוף, ויצרו טבעת מכתרת סביב איזור עגינת "אלטלנה" והפיצו שמועות כי הנה אניה מלאה נשק הגיעה לחוף ומונעים את פריקתה. אנשי האצ"ל לחצו על אנשי צה"ל והחלו לפרוק נשק מכל הבא מולם (מאנשי החי"מ, מיחידה של גדוד 44, מאנשי הפלמ"ח).

קבוצה אחרת שמה פעמיה לכיוון מטה הפלמ"ח (במלון "ריץ") ופתחה ביריות. מצרור היריות הראשון נפל הקרבן הראשון באותו יום בת"א, הממונה על ההסברה, הפלמחאי פסח וולודינגר, שנפגע ונהרג בבנין המטה.

בראש היחידה המתקיפה את מטה הפלמ"ח התקדם איש עם פיאט שכיוון את לועו לעבר בנין המטה. מול סכנה חמורה זו של פיאט המכוון לבנין סגור, הוטל רימון בעד החלון והניס את המנסים להתפרץ פנימה.

התפתחות המאורעות כאן הוכיחה, ללא צל של ספק, כי מתפתחת סכנה של מלחמת-אזרחים ומרד מזוין נגד הצבא והממשלה.

הממשלה נתכנסה לשיבת-חרום, והחליטה פה אחד להורות לצבא לנקוט בכל האמצעים שברשותו, כולל הפעלת נשק כבד, וקראה למתמרדים לקבל את מרות השלטון.

בשעות הצהריים, כשביקר מפקד תל-אביב והמחוז בסביבת החוף, נוכח שאין באפשרותו בנסיבות אלו ובכוחות שלרשותו בעיר, להשתלט על המצב. בשעה 16.00 לערך, העביר הפיקוד העליון את הפיקוד על תל-אביב לידי מפקד הפלמ"ח.

מפקד העיר, מפקד החי"מ ומפקד הפלמ"ח, כל אחד מהם עשה מאמצים להרתיע את המתמרדים בלי שתפתח מלחמת אזרחים ברחובות ולמנוע קרבות שיביאו לקרבנות בנפש. מפקד הפלמ"ח, ברצותו למנוע קרב נשק קל שקרבנותיו יהיו רבים, ציוה על ריאות אתראה מתותח. לרוע המזל נפגעה האניה מן הירי. פגז, שנורה מתותח חסר מכשירי כיוון, שלא היו עדיין בידי צה"ל באותה עת, פגע באניה, והיא החלה עולה באש. הנמצאים באניה החלו קופצים למים ושוחים ליבשה. מפקד הפלמ"ח שלח מיד הוראה לכל היחידות בחוף להפסיק את האש שירו לעבר האניה ולסייע להצלת האנשים הקופצים ממנה המימה.

בעיר הופצה שמועה כי האניה מלאה חמר נפץ, העלול להתפוצץ ולגרור הרס לבניינים שבקרבת מקום ואבידות לתושביהם. אנשי הג"א נצטוו לפנות את הבתים מתושביהם. הפינוי הוסיף על המתוחות והחמיר את האוירה. כפי שנתברר אחרי כן היה זה חשש שוא. בינתיים התגברו ההתנגשויות בחוף. מספר הנפגעים גדל. (כפי שנתברר אח"כ -- נהרגו 16 מאנשי "אלטלנה"). היה הכרח להוציא יחידת פלמ"ח מן המחנה שלה ולהביאה לתל-אביב לסייע להחזרת הסדר והמשטר בעיר. לאחר בואם נוכחו אנשי אצ"ל לדעת כי ידם תהיה על התחונה והממשלה הוכיחה בעמדתה כי לא תהיה פשרה עם המנסים לפגוע בסמכות המדינה ולהפר את מרות הצבא.

כזה היה סופו של אותו מעשה שמשמעותו החמורה דומה כי לא נתחורה עד היום לרבים. מארגניו משתדלים לבל ייראה כמרד כושל כנגד הנהגת המדינה, וביקשו לסבר את האוזן בדיבורים על כמויות ענקיות של נשק ותחמושת שאבדו, כביכול. האמת היא כי חלקו המכריע של הנשק שהיה ב"אלטלנה" הגיע למקום היחיד שצריך היה להיות מיועד לו, כלומר למחסני הצבא. וזאת ניתן להיוכח בנקל מן הטבלה שערכה יחידת הרכש בסיום הפרשה.

כמות הנשק שנשרף בחוף תל-אביב היתה אפסית לעומת מה שטענו כי יש בה באותו יום ואינה עולה בקנה אחד בכל עם פרסומים שונים שראו אור מטעם אנשי אצ"ל. למסקנה זו הגעתי על יסוד בדיקותינו וחיפושינו באניה, בים ובסביבה, מיד לאחר המאורע. חיפושים ובדיקות בהם השתתפתי אישית, כפי שסופר לעיל.